

Dosya Analiz / 20

Türkiye Tecrübesi: Horasan Yolu

Hayata pozitif bakan insanlar için, karamsar yazılar yazmak hiç de kolay değildir. Sizlerle barışa, huzura doğru giden bir dünyadan, daha fazla özgürlük şarkılarından, kardeşlik muştularından, çatışmadan değil, daha fazla paylaşımdan bahseden analizler paylaşmayı ne çok isterdim.

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Kudret BÜLBÜL'ün konuyla ilgili değerlendirmesini sunuyoruz...

Maalesef ABD, Rusya, Çin ve diğer aktörler ekseninde her gün daha fazla çatışmacı bir dünyaya doğru evriliyoruz. Küresel aktörlerin yanı sıra, bireysel ya da örgütsel terörizm, farklılıklarımızla birlikte yaşamak istediğimiz insanlık ailemizin yaşam alanını hergün biraz daha daraltıyor. Batılı ülkelerin gittikçe 2. Dünya savaşı öncesi bir duruma doğru kayması, farklılıklara yönelik ölümcül saldırılar, mankurtlaşmış bir zihne sahip DAES, Yeni Zelanda ve Sri Lanka'da yaşananlar, Tarrantizm, Evangelizm gibi gelişmeleri hatırlayınca insanın ruh dünyası iyice kararıyor.

Ufkumuzu gün geçtikçe karartan bu gelişmelere karşı hem İslam dünyasını hem de küresel dünyayı huzura, birlikte yaşamaya davet edecek daha evrensel bir dile, yaklaşıma ihtiyacımız var. Daha doğrusu herkesi belirli değerleri kabul etmeye ve yaşamaya davet eden evrensel bir ahlaka ihtiyacımız var.

Başka alanlarda da olmak üzere ama özellikle dini alanda da çoğulculuğun benimsendiği ve içtenlikle uygulandığı bir durum, insanlık ailemizin sorunlarını büyük oranda çözmez mi?

İnsanlar kendisi gibi olanı daha fazla sevebilir. Ama bunu yaparken, ötekileştirmek, dışlamak, düşmanlık üretmek niye?

Farklılıkları tehdit olarak görmek yerine, onları birer fırsat, zenginlik olarak görmek, onlara hoşgörü ile bakmak, barış ve huzurdan başka ne getirir?

Sadece almayı değil vermeyi, paylaşmayı da düşünmek ve uygulamak mutluluk ve istikrarın temel kaynağı değil midir?

Farklı olanı aşağılamamak, farklı dil, din, renk, ırk, ideoloji ve anlayışı bir üstünlük kaynağı olarak görmemek, bir arada yaşayabilmenin temel referansları değil midir?

Aslında yukarıda ifade ettiğimiz değerlerin çoğu, bugün evrensel değerler olarak bilinen değerlerdir. Ama önceki yazılarımızda da işaret ettiğimiz gibi adeta “değerlerin sonu”nun ilan edildiği bir çağda yaşıyoruz. Eskiden, yapılmak istenen ilkesizlikler görünürde bile olsa kalıbına uydurulurdu. Artık her türlü değer doğrudan çığnendiği bir dünya ile karşı karşıyayız. Diğer taraftan soyut olarak kabul edilen ve belirli sözleşmelerde yer verilmiş ama içselleştirilmemiş değerler ya da ilkeler, çoğu kez sadece kağıt üstünde kalıyor.

Bugün gelinen noktada daha fazla çatışma, radikalleşme, asimile etme, dışlama, baskılama bütün dünyada kol geziyor.

Peki yukarıda ifade edilen değerlerin, soyut olarak ifadesi dışında, daha ahlaki bir duruşla desteklenmiş tarihsel bir yaşanmışlığı var mı?

Bizim medeniyetimiz açısından bu soruya rahatlıkla evet diyebiliriz.

Horasan bölgesinden tüm dünyaya yayılan bir idrak, anlayış, kavrayış esasen yukarıda ifade ettiğimiz ve etmediğimiz pek çok değerlere, bu değerlerin içselleştirilmesine, ahlaki bir duruşla desteklenmesine kaynaklık etmektedir. Bu yol/ekol, Horasan yolu, Yesevilik, Sufilik, Horasan Erenleri, Mevlevilik gibi farklı isimlerle de adlandırılabilir. Nasıl adlandırılırsa adlandırılınsın, içeriği benzer şekilde doldurulmaktadır. Ben hem bir coğrafi bölgeye hem de bu bölgeden tüm dünyaya yayılan bir düşünceye ve insani hareketliliğe işaret ettiği için Horasan yolu demeyi tercih ediyorum.

Öncelikle Horasan'ın neresi olduğunu belirtelim. [İran](#), [Afganistan](#), [Tacikistan](#), [Türkmenistan](#), [Kırgızistan](#), [Kazakistan](#), [Özbekistan](#)'ının bir kısmını içerecek şekilde, Merv, Herat, Nişabur, Belh, Buhara, Semerkant kentlerinin de bulunduğu tarihi bölge Horasan olarak adlandırılmaktadır. Başta Hoca Ahmet Yesevi olmak üzere, Şahı Nakşibendi, Mevlana Celaleddin Rumi, Hacı Bayramı Veli, Hacı Bektaş Veli gibi isimler Horasan kaynaklı olup mesajlarını tüm dünyaya ulaştırmış çok değerli evrensel isimlerdir. Ahi Evran, Yunus Emre, Sarı Saltuk, Somuncu Baba, Gül Baba gibi isimler de aynı yoldan devam etmişlerdir.

Bu isimlerin temel özelliği, içerisinde yer aldıkları İslam medeniyetinin evrensel mesajını yayarken asla ötekileştirmemeleri, dışlamamaları, farklı olana karşı üstten bakmamaları, dini/kültürel/toplumsal çoğulculuğa ve hoşgörüye sahip olmalarıdır. Bugün evrensel değerler olarak bilinen bu ilkeleri sadece benimsemekle yetinmeyip bu ilkeleri yaşam tarzlarının, ahlaki duruşlarının da bir gereği haline getirmeleridir. Bu nedenledir ki, Batı'da farklı inanç sahipleri engizisyona gönderilirken, deniz fenerleri olarak görülebilecek bu değerli isimlerin gayret ve rehberlikleriyle, Osmanlı Coğrafyasında, çoğunluğu oluşturan Gayri Müslimler kendi inançlarıyla rahatlıkla yaşamaya devam etmişlerdir. Bugün evrensel değerleri bayraklaştırmasına rağmen, horasan yolunun ortaya koyduğu bu bakışı pek çok ülkede görememekteyiz.

Horasan Yolunun temel ilkelerini Mevlana'nın yedi öğüdü çok güzel bir şekilde ortaya koymaktadır:

Cömertlik ve yardım etmede akarsu gibi ol.

şefkat ve merhamette güneş gibi ol.

Başkalarının kusurunu örtmede gece gibi ol.

Hiddet ve asabiyette ölü gibi ol.

Tevazu ve alçak gönüllülükte toprak gibi ol.

Hoşgörülükte deniz gibi ol.

Ya olduğu gibi görün, ya göründüğu gibi ol.

Hız. Ali'nin "İnsanlar ya yaratılışta eşin, ya da dinde kardeşindir" ifadesi Horasan yolunun temel felsefesini ortaya koymaktadır.

Horasan'dan başlayarak tüm dünyaya yayılan bu yola, bu bakışa, bu tecrübeye aslında Türkiye tecrübesi de diyebiliriz.

Türkiye tecrübesi bu nedenle bugün gerek Müslümanların ve gerekse insanlığın karşı karşıya kaldığı gittikçe ie kapanmayı, dışlamayı, ötekileştirmeyi çözme potansiyeline sahip belki de yegane tecrübelerden biridir. Küresel şer odaklarının kendi çıkarları için makul olan her şeyi mahkum eden, bir geleneği olmayan, aşırı, köksüz her şeyi kışkırtan yaklaşımları belki kısa vadede, amaçlarına hizmet edebilir. Ama orta ve uzun vadede insanlığın selameti, bir geleneğe dayanan, tarihi pratiği olan, ahlaken içselleştirilmiş, Horasan yolu olarak ifade edilebilecek yaklaşımdadır.

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Kudret BÜLBÜL'ün konuyla ilgili değerlendirmesini sunduk...